

שואלים ודורשים בדיני משחקים בשבת

לע"נ הרה"ג ר' אביגדור נחמיה בן הר"ר מיכאל פוזן זצ"ל ומרת חנה בת הר"ר חיים הרצוג ע"ה * לע"נ הר"ר משה בן הר"ר שמחה זצ"ל להצלחת ראש הכולל וכל משפחתו ברו"ג * להצלחת התורם וכל משפחתו ברו"ג

- א. אסור לשחק עם "גולות" או "כדור" או "גרעיני מישמש" וכדומה ע"ג קרקע, שמא יבוא להשוות גומות (שו"ע שלח ה. ועי' להלן גבי גרעיני מישמש האם הם מוקצה) וגם כשהוא "מרוצף" אסור לשחק מחוץ לבית, כדי שלא יבוא לשחק על רצפה שלא מרוצף (מ"ב שם ס"ק כ) ובתוך הבית שהוא מרוצף י"א שמותר, כיון דרוב בתי העיר מרוצפין (שולחן שלמה בשם הגרש"ז אורבך, שבט הלוי ח"ט סי' עח) וי"א שגם בתוך הבית אסור, ודוקא ע"ג שולחן או מחצלת או ע"ג בגד מותר, וכדברי המ"ב שם (חוט שני ח"ב עמ' רמד. עי"ש דדוקא בכיבוד הבית יש היתר של רוב בתי העיר מרוצפין, משא"כ כאן)
- ב. קטן שלא הגיע לחינוך, אסור לתת לו משחקי הרכבה שאסורים לחבר בשבת, משום איסור ספיה, אבל אם לקח מעצמו, א"צ למונעו (שבות יצחק ח"ד עמ' כב ועמ' רחצ בשם הגר"ש אלישיב) ואם אפשר לשחק בו בשבת בלי לחבר, מותר להראות אותו להילד, ואין בו משום איסור ספיה (שם מהגר"ש אלישיב)
- ג. גיל חינוך גבי זה, הוא גיל שמבין איסור שבת, והוא לא לפני גיל שלש ויותר (שבות יצחק שם עמ' כב בשם הגר"ש אלישיב) וי"א שהגיל הוא, שכשמפרישים אותו, בפעם הבאה ידע שזה אסור (הגר"י כהן בשם הגר"ח קניבסקי) וילד שהגיע לחינוך, צריך אביו לחנכו ולהפרישו ממשחקים שאסור לשחק בהם בשבת (שו"ע שמג א)
- ד. כל משחק שרגילים לספור נקודות הזוכים והמפסידים, ורגילים לרשום הנקודות, וכן כל משחק שיש בו שום כתיבה [כגון לפתור חידון של משבצות וכדומה], הרי זה כמקח וממכר שאסור חז"ל בשבת גזירה שמא יכתוב (חיי"א כלל לח סעי' יא, סידור השולחן בשם הגר"נ קרליץ מובא במ"ב דרשו סי' שלח, שש"כ פט"ז סעי' לא, שו"ת אז נדברו ח"א סי' עט)
- ה. משחק או צעצוע שמשמיע קול, הרי זה מוקצה [לגדול], דהוי כלי שמלאכתו לאיסור (שלמי יהודה בשם הגר"ש אלישיב) ומותר לתת ביד תינוק צעצוע שמשמיע קול אע"פ שהתינוק ישמיע קול (שש"כ פט"ז מהגרש"ז אורבך ע"פ שו"ע שלח א וביאורו"ל ד"ה אבל וביאורו"ל ד"ה הואיל, תוספתא שבת פ"ד ותוס' עירובין סט ע"א שמותר לתת כלי שמלאכתו לאיסור לתינוק לשחק בו)
- ו. אסור לדפוק על "סיר" וכדומה בדרך "שירה" או ללוות שיר, וכמו שעושים בתופים, ודוקא כשעושה דרך שירה, אבל אם אינו עושה דרך שירה מותר (מ"ב שלח ב ושעה"צ סק"ד) ודוקא בסיר או כל דבר שאינו "כלי נגינה", אבל משחק של "תופים" או כל דבר שמיועד לכלי נגינה, אסור לדפוק גם שלא בדרך שירה (רמ"א שלח א) ולכן אסור להשמיע קול משרוקית או פעמון וכדומה, ואפי' לא בדרך שיר, כיון שהם מיועדים לכלי נגינה (שבתא דינוקא פ"ט) והם מוקצה ככלי שמלאכתו לאיסור (ביאורו"ל סי' שלח א)
- ז. משחק שתולים על מיטת תינוק לפיתוח הילד, אע"פ שיש בו גם דברים שמשמיעים קול, אינו מוקצה, כיון דהוי כלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר, דהרי מיועד גם לפיתוח הילד (שלמי יהודה פ"ה סעי' טו) ויש מסלקים מערב שבת כל דבר שמשמיע קול, מפני קדושת השבת (שבתא דינוקא פ"ט)
- ח. משחק שיש בו חלקים שונים, אסור למיין ולסדר החלקים במקומם בסיום המשחק משום בורר. אבל אם מסדר אותם כדי לשחק בו מיד, מותר. ועי' להלן שהבאנו, דאם כל מטרת המשחק הוא "מיון", יש אוסרים לשחק בו בשבת.
- ט. משחקים שמפוזרים בשטח גדול, מותר לאסוף אותם לתוך ארגז באופן שלא ממיין אותם, ואין בו איסור "מעמר".
- י. אסור לקרוא הוראות של משחק בשבת, משום הגזירה של שטרי הדיוטות (איל משולש בשם הגר"נ קרליץ) ואם צריך להסביר להילד הרי זה צורך הגוף (שם. ועי"ש דדוקא כשהילד מאוד רוצה לשחק בו עם ההוראות)
- יא. ילדים המתענגים בקפיצתם ובריצתם בעת משחק, מותר להם לקפוץ ולרוץ בשבת, כיון שהוא עונג להם (שו"ע שא ב, הל' שבת בשבת ח"ד עמ' מט) וגדולים שאינם מתענגים בזה אסור. ואם משחק עם הילדים, אם מתענג איתם מותר, אבל אם אינו מתענג אלא מצטער, ועושה כך רק בשביל הילדים, י"א שאסור (שבתא דינוקא פ"ט בשם הגר"ח קניבסקי ע"פ מדרש) וי"א שמותר (שם בשם הגר"ש ואזנר)
- יב. חבל קפיצה מותר בשבת. ויש ליזהר שלא יעשו שום קשר, כגון שקושרים על כסא וכדומה. וגם לפעמים קושרים על היד קשר ע"ג קשר (שבתא דינוקא פ"ט) וחבל שיש בראשו מכשיר מדידה, יש חוששים בו משום מדידה בשבת (הגר"א רוטשילד) וי"א שאין בזה חשש מדידה בשבת (הגרצ"א פרידמן)
- יג. ספינר: אם נפל הפקק האמצעי, או שהסיר בטעות הפקק האמצעי, אסור להחזירו משום תיקון מנא (שמעתי ממורי הוראה. ואם הוא נכנס "בחוזק", הרי זה תקיעה שאסור מן התורה – כך שמעתי מהגרצ"א פרידמן. ואם נפל חלק מהצדדים, דאז אין שיווי משקל ואינו יכול לשחק בו, גם בזה יש לדון כנ"ל)
- יד. בובת משחק [Doll] שהתפרק ממנה אחד החלקים, אין להחזירו למקומו באופן שהוא "מהודק", משום איסור בונה (ארחות שבת ח"א עמ' רפז, פיה פתחה בחכמה ח"ב מהגר"א פאלק) ויש לדעת שאסור להשהות בבית "בובה" שהפנים שלה

שלימות, משום איסור "לא תעשון איתי", ולכן יש לקלקל קצת מן הפנים, כגון לחתוך אוזן או לשבור עין וכדומה (שבט הלוי ח"ז סי' קלד וחוט שני, ע"פ שו"ע יו"ד סי' קמא ס"ד וביאור הגר"א שם ס"ק כא)

טו. בובת משחק אם התפרק חלק בשבת, כל הבובה מוקצה גזירה שמא יתקע. ואם התפרק מער"ש ושיחק בו כך, אינו מוקצה (הגר"י כהן ע"פ רמ"א שח טז ומ"ב ס"ק טט)

טז. בובת משחק שהוא גם משמיע קול, אם עיקר תשמישה הוא כדי להשמיע קול, אין לטלטלה בשבת. ואם משחקים בה גם בלי להשמיע קול, אינו מוקצה (שבתא דינוקא פ"ט)

יז. אבני לגו [Lego] י"א שאסור להרכיבם בשבת כיון שהוא מהודק (ארחות שבת עמ' רפח בשם הגר"י אלישיב. וכ"ה בשלמי יהודה בשם הגר"י, שבט הלוי ט עת. ועי' דולה ומשקה ש"י הגר"ח קניבסקי "טוב להזהר". ועי' שלמי יהודה ושבט הלוי דהוא כלי שמלאכתו לאיסור) וי"א שמעיקר הדין מותר (ארחות שבת בשם הגר"י אורבך והגר"נ קרליץ, אליבא דהלכתא מהגר"ש דבליצקי, הגר"א פאלק בשו"ת מחזה אליהו סי' טט) אמנם עדיף לא להרגילם בזה משום חינוך (שם מהגר"ש אורבך. ועי' מחזה אליהו שם שבקלות אפשר לבוא לידי כתיבה בעשיית מין "ציור", או עשיית אהל, לכן יש למנוע מזה)

יח. קליקס י"א שאסור לשחק בו בשבת (שבות יצחק ח"ד עמ' כ' בשם הגר"י אלישיב. ועי"ש בעמ' כב טעם הדבר) וי"א שמותר לשחק בהם בשבת, כיון דאינו מהודק חזק (שמעתי בשם הגר"א דינר)

יט. מקלות ארטיקים אינם מוקצים, כיון שהילדים אוספים אותם (שלמי יהודה)

כ. גלגל גומי או כדור גומי שיצא ממנו האויר, אסור לנפחם בשבת (מנח"י ח"ו סי' ל, ארחות שבת מהגר"ש אורבך, שלמי יהודה בשם הגר"י אלישיב. ועי"ש דבלי אור אינם מוקצה כיון דעדיין יכולים לשחק בהם. ועי' מחזה אליהו סי' סט דיש בזה איסור דאורייתא של מכה בפטיש) וי"א שאם היו מנופחים לפני שבת, מותר לנפחם בשבת (שם מהגר"ש אורבך)

כא. ניפוח בלון בשבת, י"א דהרי זה כמו כדור גומי, דאסור לנפח אותו בפעם הראשונה. אבל אם היה מנופח לפני שבת, אז תלוי האין סוגרים אותו כדי שהאויר לא יצא, דאם הדרך הרגיל הוא לעשות "קשר", אז בשבת אסור לנפח שמא יבוא לקשור. ואם הדרך הוא לסגור אותו עם "גומי" ולא קשר, מותר לנפחו בפעם השניה (ארחות שבת עמ' רצב, מחזה אליהו סי' טט) וי"א דמותר לנפח בלון בשבת (שלמי יהודה מהגר"י אלישיב, איל משולש בשם הגר"י אלישיב, גם אני אודך בשם הגר"ח קניבסקי) וי"א אוסרים בכל אופן (שו"ת מנח"י ו' ל, אור לציון ח"ב) ופשוט שאסור לקושרו.

כב. מכונית צעצוע שעובד עם מתיחת "קפיץ", וכן כל משחק עם "קפיץ", י"א שאסור למתוח הקפיץ בשבת, כיון שיוצר כח חדש (ארחות שבת מהגר"י אלישיב והגר"ש אורבך ע"פ החזו"א, ה' שבת בשבת מהגר"י אלישיב, חוט שני ח"ב, סידור השולחן מהגר"נ קרליץ, פיה פתחה בחכמה מהגר"א פאלק. ועי' שלמי יהודה מהגר"י דלא הוי מוקצה כיון שיכול לשחק בו בלי הקפיץ) וי"א שאין למתוח בילדים שמשחקים בהם (שם בשם הגר"ש אורבך, שש"כ פט"ז סעי' יד, דברי חכמים בשם הגר"מ פיינשטיין. ועי' מנחת שלמה סי' ט שהסביר להקל הוא משום שהוא רק לשעה מועטת) [ודין זה נוגע גם לכסא או נדנדה של תינוק שעובד עם קפיץ] אמנם, אם המכונית מוציא ניצוץ אור או משמיע קול, אסור לשחק בו בשבת לכו"ע (שש"כ)

כג. מכונית גלגל כבד, דהיינו שאינו עובד עם קפיץ, אלא עם דחיפה לכיוון "קדימה", מותר לשחק בו בשבת (שלמי יהודה פ"ה, שבתא דינוקא פ"ט. דמה שיש בו קפיץ, דוחפים "אחורה" ולא "קדימה")

כד. עשיית אהל בשבת אסור. לכן יש להזהר הילדים לא לפרוס שמירה ע"ג כסאות וכדומה על מנת לשחק מתחת השמיכה, ואפי' כשאין לו מחיצות, דדבר זה אסור משום אהל. ואם עשו אהל בשבת, אסור לסתור אותו בשבת משום איסור סתירת אהל. אמנם מותר להחזיק את השמיכה ביד, ואח"כ להניח כסאות מתחתיו, דהרי זה שינוי שמותר (ארחות שבת עמ' שה, פיה פתחה בחכמה מהגר"א פאלק) וכן לא יעשו אהל [גג] מאבני לגו או "קליקס" או שום משחק אחר, באופן שמכניסים מתחת הגג צעצועים, [כגון שבונים בית ומכניסים שם אנשים], דאם יש מתחת הגג שיעור טפח על טפח אסור משום אהל. וכן אסור לפורקו (שם. יש לדעת דאיסור עשיית אהל הוא דוקא כשרוצה להשתמש בהאויר מתחת האהל. והאיסור דוקא בטפח על טפח, ולא בפחות מזה. ושיעור טפח לדעת החזו"א הוא כ-10 ס"מ, ולדעת הגר"ח נאה הוא 8 ס"מ)

כה. פאזל שהחלקים מתחברים זה לזה, ועי"ז נעשה ציור, אסור לחברם בשבת משום איסור כתיבה (ארחות שבת עמ' תלה מהאג"מ והגר"ש אורבך, שבות יצחק ח"ד עמ' רצז בשם הגר"י אלישיב) אולם פאזל שעל כל חלק יש ציור בנפרד, ואינו מייצר שום ציור ע"י חיבור החלקים, מותר לחבר את הפאזל בשבת (שבות יצחק שם עמ' רצח בשם הגר"י אלישיב)

כו. קפלה שאין שום חיבור בין החלקים, מותר לקרב את החלקים אע"פ שנראה כמו ציור או אותיות (שבות יצחק שם בשם הגר"י אלישיב) אמנם יש לזהר לא לעשות אהל טפח (הגר"י כהן)

כז. קלפים [Cards] שיש בהם ציור או כיתוב, ועשיית הציור והכתיבה הוא ע"י קירוב הקלפים זה לזה, ואינם מחוברים כמו פאזל, וגם אין להם "מסגרת" אלא קירוב בלבד, י"א שמותר לקרב אותם זה לזה בשבת, כיון דאין כאן שום חיבור (ארחות שבת עמ' תלה מהאג"מ סי' קלה והגר"ש אורבך, עם מקדשי שביעי שו"ת מהגר"ח קניבסקי) וי"א שאסור לקרב אותם בשבת, משום כתיבה (שלמי יהודה בשם הגר"י אלישיב. ועי"ש דאינו מוקצה, כיון דאפשר לשחק בו בלי לקרב אותם למילים)

כח. אותיות מגנט או משחקי הרכבה ע"י מגנט, י"א דאסור להניחם על דבר שהם נתפסים בו, משום כותב (שבות יצחק ח"ד עמ' רחצ ע"פ מ"ב סי' שמ ס"ק כב)

כט. משחק חמש עשרה [קוביות פלסטיק בתוך מסגרת שמזיזים אותם לייצר תמונה או מילים – סקרבל בלע"ז], י"א שמותר לשחק איתו בשבת, ואין בו משום כתיבה (שש"כ פט"ז סעי' כד) וי"א שאסור (אג"מ אר"ח ח"ח סי' כב, שבות יצחק חי"ד בשם הגרי"ש אלישיב עמ' רצו. ועי' שלמי יהודה בשם הגרי"ש אלישיב)

ל. מסמרים או סיכות מפלסטיק שתוקעים אותם בתוך לוח מחורר, אסור לתקוע אותם בשבת באופן שנעשה אותיות או ציורים (שבות יצחק חי"ד בשם הגרי"ש אלישיב עמ' רצו, ארחות שבת שם)

לא. אותיות מפלסטיק שלא מייצר את האותיות, רק מחבר אותם ללוח מחורר וכדומה, ועושה בזה מילים, י"א שמותר לחברם בשבת, כיון דאינו חיבור קבוע (ארחות שבת שם)

לב. רמי י"א שחיבור המספרים דומה לכתיבה, ואין לשחק בו בשבת משום עובדין דחול (עם מקדשי שביעי בשם הגר"נ קרליץ)

לג. פלסטלינה אסור לשחק בו בשבת, משום איסור ממרח (שבט הלוי ח"ט סי' עח. ארחות שבת ח"א עמ' תעד, שש"כ טז יג. ועי' שלמי יהודה שהוא מוקצה. ועי' שבתא דינוקא פ"ט דלפעמים יש בזה איסור בונה ואיסור כותב)

לד. נרנדה שתולים על המשקוף, והדרך הוא להורידו אחר קצת זמן [ובפרט כשצריכים לעבור דרך הדלת ומפריע לעוברים ושבים], מותר לתלותו ולהסירו בשבת (ארחות שבת עמ' רע בשם הגר"נ קרליץ)

לה. נרנדה שתלוי על אילן אסור לשחק בו בשבת (שש"כ טז טז) וכן אסור לטפס על אילן. וכן אסור לישען על אילן בכל כוחו, אע"פ שאינו מתנדנד עי"ז. וכן אסור לעלות על סולם שנשען באילן. אבל אם הנדנדה או הסולם אינם על האילן ממש, אלא נשענים על מוט שהמוט נשען על האילן, מותר לעלות עליו, ובלבד שהאילן אינו מתנדנד עי"ז (שו"ע שלו יג ומ"ב שם)

לו. בובת שלג או כדורי שלג אין לעשותם בשבת, משום איסור בונה (ארחות שבת עמ' רעו, שש"כ פט"ז סעי' מד. ועי' הנותן שלג בשם הגר"ח קניבסקי דמחזי כבונה) אמנם י"א שמותר לזרוק כדורי שלג אע"פ שמתפורר, ואין בו איסור סותר (שש"כ פט"ז הערה קט בשם הגר"ש אורבך) ושלג שירד בשבת אינו מוקצה (שש"כ שם בשם הגר"ש אורבך)

לז. מיון משחקים בשבת אסור משום איסור בורר (ארחות שבת עמ' קכט) ודוקא כשרוצה לסדר אותם ולא להשתמש בהם מיד, אבל מותר למיין אותם כשרוצה לשחק בהם מיד (שם) ואיסור "מיון" הוא דוקא כשהמשחקים מעורבים זה בזה, אבל אם כל משחק מונח בנפרד ואינם מעורבים זה בזה, מותר לסדר כל אחד במקומו (שם)

לח. מיון תמונות בשבת אסור משום איסור בורר (ארחות שבת עמ' קל) וכן הדין במיון "מכתביות", או מיון "מפיונים", או מיון אוסף של "כוסות נייר" או "בולים" וכדומה, אסור בשבת משום בורר (עיי"ש בארחות שבת)

לט. משחק לוטו שעצם המשחק הוא למיין ולהניח כל חלק במקומו, אסור לשחק בו בשבת. ואינו דומה למיון משחק כדי לשחק בו מיד [לאלתר] דמותר, דשאני הכא דעצם המיון הוא המטרה ואסור (שבות יצחק חי"ד בשם הגרי"ש אלישיב)

מ. אסיפת משחקים כשיוצא מהבית ואינו חוזר באותו שבת, אסור משום טירחה (שלמי יהודה פ"ה בשם הגר"מ פיינשטיין)

מא. ארטיק או "איגלו" או קרח או שלג אסור לרסקם בשבת ולהפוך אותם למים (שו"ע סי' שכ סעי' ט) ויש מתירים לרסק אותם כשהם בתוך כוס עם מים או שאר משקין (מ"ב סי' שכ ס"ק לד. ודבר זה לא שייך ב"איגלו" כיון שהוא סגור) וטוב להחמיר לא לרסק אותם גם כשנמצאים בתוך מים (שעה"צ סי' שיח ס"ק קמו) ולהניח ארטיק בתוך כוס שאין בו מים [או להניח "איגלו" כדי שיפשיר], יש להחמיר לשיטת הרמ"א משום נולד (רמ"א שיח טז, מ"ב סי' שכ ס"ק לה. ועיי"ש ברמ"א דבמקום הצורך מותר להניחו בלי מים. ונפק"מ כשהילד צוות שרוצה איגלו ממים דוקא ולא קרח, לכאורה מותר להוציא מהמקפיא ולהפשיר אותו) וילד שמרסק ארטיק או גלידה כדי להפוך אותו ל"ברד", אין למחות בו, כי אין המטרה להפוך אותו למים. אך אין לדרוש בזה להיתר (הגר"י כהן בשם הגר"נ קרליץ)

מב. בלוני אויר ממי סבון, אין לעשותם בשבת משום מוליד. אבל א"צ למנוע הילדים מלעשותם, כי אין להם שום קיום (שש"כ פט"ז מהגר"ש אורבך) וי"א שמותר לעשותם בשבת (עם מקדשי שביעי בשם הגר"נ קרליץ)

מג. פינג-פונג [טניס השולחן], י"א שמותר לשחק בו בשבת (שלמי יהודה בשם הגרי"ש אלישיב, שש"כ פט"ז סעי' ו) וי"א שאסור לשחק בו בשבת, כיון דהכדור עושה קול גדול, ויש בזה איסור השמעת קול ואוושא מילתא, וכן יש בזה זילותא דשבתא (שו"ת באר משה ח"ב סי' כז ע"פ שבת דף יח ע"א. ועיי"ש דהנידון הוא דוקא לבנות, אבל לבנים יש בזה איסור ביטול תורה)

מד. שח-מט ראוי לא לשחק בשבת משום ודבר דבר, אבל מעיקר הדין אין לאסור אם נהנים מזה (אג"מ יו"ד ח"ג סי' טו אות ב, מנחת יצחק ח"ג סי' לג. ועיי"ש במנח"י דאין היתר לבטל תורה לשום משחק, ולא ניתנו שבת ויו"ט אלא ללימוד תורה. והנידון הוא דוקא לבנות)

מה. שח-מט מגנט דומה קצת להדבקה וחיבור [וכן כל משחק שצריך להדביק עם מגנט, או הדבקה על מקרר וכדומה] וראוי להימנע מזה בשבת (שבות יצחק חי"ג וחי"ד עמ' כג בשם הגרי"ש אלישיב)

מו. חמש אבנים מותר לשחק בו בשבת (שש"כ פט"ז סעי' יא)

מז. קיפול ניירות: אין לקפל ניירות לעשות מהם צורות של אוניה או פרח וכדומה, משום עשיית כלי (שש"כ פט"ז סעי' יט)

מח. אופניים אין לנסוע בהם בשבת (שש"כ פט"ז סעי' יז, כה"ח סי' תד סק"ח, ציץ אליעזר ז' ל, עם מקדשי שביעי שו"ת מהגר"ח קניבסקי) וגם אופניים של "קטנים" אין לנסוע בו בשבת (שש"כ שם בשם קצוה"ש ומנוחה נכונה ועוד פוסקים) אבל של קטנים אינם מוקצה (שלמי יהודה פ"ה בשם הגרי"ש אלישיב. ועי' עם מקדשי שביעי בשם הגר"ח קניבסקי שאין בזה גזירה שמא יתקן)

מט. תלת אופן [שלש גלגלים], אין למנוע מילד לנסוע בהם בתוך הבית, וכן במקום שיש עירוב כשר, כיון דניכר שהוא צעצוע (שש"כ פט"ז סעי' יז) ואם יש בו "פעמון", טוב להסירו לפני שבת, כדי שלא יבוא להשתמש בו בשבת (שש"כ שם)

נ. גלגליות [סקטים] מותר לנסוע בהם בשבת (אשרי האיש מהגר"ש אלישיב, אור לציון ב מב, שבט הלוי ט עח. ועי"ש בשם הגר"ש שיהא ניכר שהוא של קטן) וכן בימבה וכדומה מותר לנסוע בו בשבת. אמנם יש להזהיר להילדים, שלא יעשו רעש ברחוב באופן שמפריע למנוחת השבת (שבתא דינוקא פ"ט) וכן בבית, לפעמים עושים רעש ומפריעים להשכנים מלמטה.

נא. קוביה הונגרית י"א שלא ישחק בזה בשבת, כיון דדומה למרכיב תמונה, ומ"מ אינו מוקצה (שלמי יהודה עמ' רח ושבות יצחק ח"ג עמ' רצג בשם הגר"ש אלישיב) וי"א שאין בו שום איסור, וגם כשמסדר את הצבעים מותר. ודוקא כשעושים צורה מיוחדת אסור (חוט שני ח"ב רנא)

נב. חול שלא היה מוכן למשחק לפני שבת [כגון חול על שפת הים או חול שמיועד לבנייה], הרי הוא מוקצה בשבת. אבל חול שהיה מוכן למשחק לפני שבת [כגון ארגז חול], י"א שמותר לשחק בו בשבת באופן שלא עושים גומות (שש"כ פט"ז סעי' ד) וי"א דגם אם היה מוכן לפני שבת הוי מוקצה, משום חשש עשיית גומות (שלמי יהודה פ"ה בשם הגר"ש אלישיב) ולכו"ע אסור לשפוך מים בתוך החול, משום איסור לישא (שש"כ שם, מ"ב שכא נז) וכן אסור לעשות צורות עם חול משום כותב, ואסור לעשות חריץ בחול משום בונה (שבתא דינוקא)

נג. זכוכית שיש עליו אדים אסור לכתוב עליו, וכן אסור לכתוב על "אבק" ((שו"ע שמ ד ומ"ב סק"כ))

נד. אלבום תמונות: מותר להכניס תמונות באלבום בשבת. ובלבד שלא ימין אותם משום בורר, וגם לא ידביק אותם. ואלבום יפאני אסור להכניס בו תמונות בשבת, כיון שהם נדבקים מעצמם בתוך האלבום (שש"כ פט"ז סעי' יב)

נה. משקפת מותר להסתכל דרכו בשבת כשיש צורך, ומותר לסובב הכפתור להתאים המרחק (כה"ח שיג, צי"א ח"ו מהחזו"א)

נו. כדור-רגל או יד, אסור לבני ספרד לשחק בו בשבת. ולבני אשכנז מותר (שו"ע ורמ"א סי' שח סעי' מה, עם מקדשי שביעי שו"ת מהגר"ח קניבסקי, אור לציון) וי"א דהיום גם לבני ספרד מותר (שבט הלוי ט עח, שבות יצחק מוקצה בשם הגר"ש אלישיב, מ"ב דרשו בשם הגר"ש אירבך. ועי' חוט שני ח"ג פס"ח)

נז. כדור שנפל על העץ, אסור להוריד אותו בשבת בין בידו ובין במקל, משום איסור השתמשות באילן (שו"ע שלו א, ומ"ב סק"ג) ואסור לנענע את העץ כדי להוריד ממנו הכדור (רמ"א שם סעי' יג) ואם נפל הכדור מהעץ בעצמו, מותר לשחק בו אם לא היה על העץ בבין השמשות (שש"כ)

נח. מונופול וכן כל משחק שיש בהם כסף מדומה, יש מתירים לשחק בהם בשבת (שש"כ פט"ז הערה פד מהגר"ש אירבך, אור לציון ח"ב פמ"ב. ועי"ש שרק לבנות, משא"כ לבנים משום ביטול תורה) וי"א שטוב להימנע מכל משחק שמשתמשים בהם עם כסף מדומה. וכן כל משחק שמרויחים או מפסידים בהם (שש"כ פט"ז סעי' לב. ועי"ש במ"ב דרשו מהגר"נ קרליץ, דבכסף מדומה מעיקר הדין אין איסור, אבל אינו כבוד שבת. וכן הוא בשבתא דינוקא פ"ט בשם הגר"נ קרליץ, דיש להימנע מזה. ועי' חוט שני ח"ג עמ' קמו דהוי עובדין דחול) וי"א שמשחק מונופול אסור משום שטרי הדיוטות, כיון שיש שם כיתוב, ורק במונופול המצוות מותר (הליכות שבת. ובאיל משולש פ"ד כ' בשם הגר"נ קרליץ, דאם הוא מלמד חכמה להילד, הרי זה צורך הגוף, ואין בזה איסור שטרי הדיוטות) וי"א דאין לשחק בשום משחק שדומה למקח וממכר (שבות יצחק ח"ד עמ' כב בשם הגר"ש אלישיב)

נט. סביבון הרי הוא כמשחק שמשתמשים בהם להרויח כסף, וטוב להימנע מזה בשבת (שש"כ שם) וי"א שמותר לשחק עם סביבון בשבת (אשרי האיש בשם הגר"ש אלישיב) ובפרט בזמנינו דאין הדרך לשחק בו בשביל כסף (הגר"י כהן)

ס. גרעיני מישמש שהוציא מהפרי לפני שבת למשחק, אינם מוקצה. אבל אם פתח את הפרי בשבת, הוי מוקצה, כיון דלא יחדו אותם למשחק לפני שבת, וגם אם היה דעתו לכך לפני שבת, אינו מועיל (שלמי יהונתן ושבות יצחק מהגר"ש אלישיב, חוט שני ח"ג מהגר"נ קרליץ, ארחות שבת פ"ט) וי"א שאם רגילים תמיד לשמור אותם למשחק, מותר לשחק גם באלו שהוציאו מהפרי בשבת (שש"כ פט"ז הערה ל', מ"ב למעשה מהגר"ש ואזנר, הל' שבת בשבת פ"כ סמ"ב) וביו"ט אסור משום נולד.

סא. ספר לציור י"א שלא הוי מוקצה, כיון דאפשר להסתכל בו בלי לצייר (שלמי יהודה בשם הגר"ש אלישיב) אמנם תשבצות או חידות שהדרך לכתוב בהם, אסור לעסוק בהם בשבת גזירה שמא יכתוב (סידור השולחן בשם הגר"נ קרליץ)

סב. משחקי הרכבה שמרכיבים חלקים ביחד ונעשה צורה של כלי, אסורים בשבת משום עשיית כלי שהוא איסור בונה (שבות יצחק ח"ג. ועי"ש גבי איסור כותב)

סג. בולים שאוספים אינם מוקצה, ואסור למיין אותם משום בורר, וכן אסור להדביקם באלבום ולהפרידם (שבתא דינוקא)

סד. מדבקות שהילדים אוספים, אע"פ שהם עומדים להדבקה, אינם מוקצה, כיון דלהילדים יש בהם הרבה שימושים חוץ מהדבקה. אמנם הורו גדולי הפוסקים, שאין לסחור [להחליף] במדבקות בשבת, משום איסור משא ומתן (שבתא דינוקא פ"ט בשם הגר"ש אלישיב הגר"ש ואזנר ויבלח"ט הגר"נ קרליץ)

סה. משחק זוג ופרד אסור לעשותו בשבת. ומ"מ אין למחות בנשים וקטנים שעושים כך (רמ"א שלח ה)

בירורים והערות במספר 03-6783123 * אפשר לקבל עלון זה ע"י מייל 7166613@gmail.com